

Forsørgelsesgrundlaget

for mennesker med udviklingshæmning

En surveyundersøgelse blandt Landsforeningen LEVs medlemmer

August 2017

Turid Christensen
Thomas Holberg

Landsforeningen LEV

1 Baggrund for undersøgelsen

Reformen af førtidspension og fleksjob i 2013 medførte, at antallet af mennesker med udviklingshæmning, som fik tilkendt en førtidspension fra det ene år til det andet, blev halveret. I årene før reformen blev 800 - 900 udviklingshæmmede årligt tilkendt førtidspension. I 2013, hvor reformen trådte i kraft, var tallet 317. Antallet af årlige tilkendelser til mennesker med udviklingshæmning er steget i de senere år, men niveauet ligger stadig betydeligt under niveauet fra før reformen¹.

Som reaktion på det drastiske fald i tilkendelser af førtidspension skrev tidligere minister Manu Sareen i september 2014 et hyrdebrev til landets kommuner, hvori han slog fast, at det ikke var intentionen med reformen, at mennesker med udviklingshæmning ikke længere skulle tilkendes pension². Det blev også nævnt i lovens bemærkninger, at mennesker med udviklingshæmning var en af de målgrupper, som fortsat skulle tilkendes førtidspension, uanset at de er under 40 år

Den politiske ambition med reformen var at få flere i beskæftigelse eller uddannelse. Men for langt den overvejende del af Landsforeningen LEVs målgruppe er et perspektiv om længerevarende uddannelse eller beskæftigelse på ordinære vilkår ikke realistisk. Der er tale om en gruppe mennesker med så åbenlyse funktionsnedsættelser, at de ikke har udsigt til at udvikle arbejdsevnen hen imod selvforsørgelse på arbejdsmarkedet.

Dermed må man antage, at det eneste mulige beskæftigelsesperspektiv for målgruppen på det ordinære arbejdsmarked vil være et skånejob (som forudsætter en tilkendelse af førtidspension). Og for den del af LEVs målgruppe, der ikke længere får tilkendt førtidspension, må man antage, at et fleksjob er eneste mulige beskæftigelsesperspektiv – i det omfang at jobcentre kan lykkes med opgaven. Erfaringen fra LEVs rådgivning af medlemmer har imidlertid været en anden. Her er billedet, at mennesker med udviklingshæmning, som ikke længere får tilkendt en førtidspension, hverken bliver tilkendt eller ansat i et fleksjob. De havner derimod i kontanthjælpssystemet på kontanthjælpssignende ydelser som uddannelseshjælp, ressourceforløbsydelse eller en anden midlertidig forsørgelsesydelse.

LEV har dog hverken selv eller via andre aktører haft viden om det præcise omfang af mennesker med udviklingshæmning, der er havnet i kontanthjælpssystemet. Derfor gennemførte LEV en elektronisk surveyundersøgelse blandt et udsnit af foreningens medlemmer i april 2017.

1.1 Formål

Formålet med undersøgelsen er at tegne et generelt billede af forsørgelsesgrundlaget blandt mennesker med udviklingshæmning for at sammenligne dette billede med de unge mennesker med udviklingshæmning, som er påvirket af reformen af fleksjob og førtidspension fra 2013. Ambitionen er at give et mere retvisende og præcist billede af reformens konsekvenser for de unge.

---

¹ Jf. tal fra Ankestyrelsens førtidspensionsstatistik

² Hyrdebrev til kommunerne: <http://www.lev.dk/media/1695/hyrdebrev-til-kommunerne.pdf>

1.2 Metode

Undersøgelsen er gennemført som en elektronisk survey blandt LEVs medlemmer, der har opgivet deres mailadresse og er pårørende til en person med udviklingshæmning, som er fyldt 18 år. Undersøgelsen er gennemført blandt forældre og andre pårørende, da denne gruppe er i stand til at svare på vegne af personen med udviklingshæmning, de står nær og dermed kan give et deltaljeret billede af målgruppens forsørgelsesgrundlag.

Et kort spørgeskema blev sendt til medlemmerne via mail med et link til online-tjenesten SurveyMonkey. Spørgeskemaet indeholdt 7-9 spørgsmål om forsørgelsesgrundlag, men også andre livsvilkår (socialpædagogisk støtte, boform og dagtilbud).

I alt har 456 LEV-medlemmer besvaret spørgeskemaet. Alle har besvaret det anonymt.

1.3 Undersøgelsens repræsentativitet

Det er nødvendigt at være opmærksom på en række forhold om undersøgelsens repræsentativitet i forhold til mennesker med udviklingshæmning generelt, når der f.eks. sammenlignes med ovennævnte tal fra Ankestyrelsen om tilkendelser af førtidspension. Der er to forhold, som de her er væsentligt at være opmærksom på. For det første er LEVs medlemmer primært pårørende. Alt andet lige indikerer det, at borgeren med udviklingshæmning pga. sit funktionsniveau i mindre grad er i stand til at varetage egne interesser. Herudover er det rimeligt at antage, at der er en sammenhæng imellem tilbøjeligheden til at engagere sig i en handicaporganisation og alvoren af ens pårørendes funktionsnedsættelse. Derfor må man antage, at de borgere, som er genstand for denne undersøgelse har et dårligere funktionsniveau end den samlede population her i landet med udviklingshæmning. Hvilket gør det berettiget at forvente, at der blandt de adspurgte er flere som tilkendes førtidspension og omvendt er færre på andre typer forsørgelse som f.eks. kontanthjælp.

1.3 Sammenfatning

Surveyundersøgelsen fra april 2017 dokumenterer, at langt den overvejende del af LEVs målgruppe ikke har en tilknytning til arbejdsmarkedet. Knap 87 % har førtidspension som forsørgelsesgrundlag, kun 0,2 % har almindeligt lønarbejde. Imidlertid viser resultaterne også, at reformen af fleksjob og førtidspension fra 2013 har haft store konsekvenser for unge med udviklingshæmning. Undersøgelsens resultater er på dette punkt i hovedtræk:

- Omkring 25 % af de unge under 25 år har et andet forsørgelsesgrundlag end førtidspension.
- 18,2 % af de unge under 25 år er på kontanthjælp eller lignende ydelser som uddannelseshjælp, ressourceforløbsydelse eller revalideringsydelse.
- 12,1 % af LEVs målgruppe over 25 år har en tilknytning til arbejdsmarkedet i form af et skånejob mod kun 3,4 % af de unge under 25 år.
- I knapt 16 % af de tilfælde, hvor kommunen har vurderet, at den unges arbejdsevne er så nedsat, at der skal bevilges et tilbud om beskyttet beskæftigelse, bliver vedkommende stadig forsørget på kontanthjælp.
- Der findes ingen blandt de unge under 25 år, som enten har fået bevilget eller er ansat i et fleksjob.

Mest bemærkelsesværdigt er det, at det snart fem år efter pensions- og fleksjobsreformen ikke er lykkedes kommunerne i Danmark at skaffe én eneste i målgruppen under 25 % i fleksjob, samt at man heller ikke i løbet perioden har været i stand til at gennemføre en sagsbehandlingsproces, som har resulteret i en tilkendelse af et fleksjob. Dermed synes den politiske intention med fleksjob- og førtidspensionsreformen om at få flere i uddannelse eller job ikke at være lykkedes, når det gælder LEVs målgruppe.

Konsekvensen har i stedet været, at en stor del af de unge er flyttet fra førtidspension til kontanthjælpsystemet i jobcentret. Jobcentret og kontanthjælpsystemet er en helt anden verden med regler, procedurer og lovkrav, som borgere i al almindelighed har svært ved at håndtere. En opgave, der er endnu sværere for borgere i LEVs målgruppe.

Det er værd at notere sig, at personer over 25 år i LEVs målgruppe har en markant højere tilknytning til arbejdsmarkedet i form af et skånejob end de unge under 25 år. I takt med at skånejobbet ikke bliver muligt på grund af faldende pensionstilkendelser, og "fleksjobsvejen" tilsyneladende heller ikke er et alternativ, er der grobund for stor bekymring, når det gælder inklusionen af mennesker med udviklingshæmning på arbejdsmarkedet i fremtiden.

2 Resultater

2.1 Forsørgelsesgrundlaget for hele målgruppen

Undersøgelsens samlede data tegner et overordnet billede af forsørgelsesgrundlaget for hele LEVs målgruppe. Forsørgelsesgrundlaget for personer med udviklingshæmning i alle aldersgrupper (fra 18 år og opefter) fordeler sig således:

Typer af forsørgelse	Svarprocent	Svar
Førtidspension	77,5 %	351
Førtidspension og ansættelse i skånejob	9,3 %	42
Kontanthjælp og lignende (uddannelseshjælp, ressourceforløbsydelse, revalideringsydelse)	6,8 %	31
Fleksjob	0,7 %	3
Ledighedsydelse for fleksjob	0,0 %	0
Dagpenge / sygedagpenge	0,2 %	1
SU	0,2 %	1
Almindeligt job / lønarbejde	0,2 %	1
Andet	3,8 %	17
Ved ikke	1,3 %	6

Tabel 1. Forsørgelsesgrundlaget for hele målgruppen (453 personer).

Tabel 1 illustrerer, at LEVs målgruppe overordnet set ikke er i beskæftigelse på ordinære vilkår. Hovedparten (86,8 %) har førtidspension som forsørgelsesgrundlag, og ud af disse er 9,3 % samtidig ansat i et skånejob.

6,8 % er på kontanthjælp eller en kontanthjælpslignende ydelse, og kun 0,7 % (3 ud af 453 personer – alle over 25) er ansat i et fleksjob.

2.2 Forsørgelsesgrundlaget for unge under 25 år

Billedet ændrer sig imidlertid, når vi ser på gruppen af voksne udviklingshæmmede under 25 år, og dermed den gruppe (eller en del heraf), som er påvirket af reformen af fleksjob og førtidspension fra 2013. I tabellen herunder bliver forsørgelsesgrundlaget for unge under 25 sammenlignet med den del af LEVs målgruppe, som er over 25.

Typer af forsørgelse	Over 25	Under 25	Afvigelse
Førtidspension	80,98 %	70,27 %	-10,71 %
Førtidspension og ansættelse i skånejob	12,13 %	3,38 %	-8,75 %
Kontanthjælp og lignende (uddannelseshjælp, ressourceforløbsydelse, revalideringsydelse)	1,31 %	18,24 %	16,93 %
Fleksjob	0,98 %	0,00 %	-0,98 %
Ledighedsydelse for fleksjob	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Dagpenge / sygedagpenge	0,00 %	0,68 %	0,68 %
SU	0,00 %	0,68 %	0,68 %
Almindeligt job / lønarbejde	0,33 %	0,00 %	-0,33 %
Andet	3,93 %	3,38 %	-0,55 %
Ved ikke	0,33 %	3,38 %	3,05 %

Tabel 2. Forsørgelsesgrundlaget for gruppen af unge under 25 år (148 personer) sammenlignet med gruppen over 25 år (305 personer).

Forskellen imellem de to grupper er markant. Som det fremgår af tabel 2, har knapt 74 % af de 148 unge under 25 år fået tilkendt førtidspension (gruppen af unge med førtidspension samt førtidspension + skånejob). Omkring 25 % modtager en anden forsørgelse, og heraf er hele 18,2 % havnet på kontanthjælp eller en kontanthjælp-lignende ydelse mod kun 1,3 % for gruppen over 25. Den markante forskel viser med al tydelighed konsekvenserne af reformen af fleksjob og førtidspension fra 2013.

Herudover er det værd at bemærke, at 3,38 % har benyttet svarkategorien "andet" og et tilsvarende antal har angivet "ved ikke". Der kan være flere forklaringer på de knapt 7 %, som falder i en gråzone, men en af dem er givetvis, at der er mange unge, som ikke er berettiget til kontanthjælp, fordi de har en formue på mere end 10.000 i form af arv eller børneopsparing.

2.3 Fleksjob

Samtidig er det opsigtsvækkende, at ingen blandt undersøgelsens 148 unge under 25 år hverken har fået tilkendt et fleksjob (modtager ledighedsydelse) eller er blevet ansat i et fleksjob. Som nævnt indledningsvist er beskæftigelse på ordinære vilkår eller en videregående uddannelse ikke realistiske perspektiver for langt de fleste mennesker med udviklingshæmning. Dermed er et fleksjob eneste mulige beskæftigelsesperspektiv for gruppen af unge udviklingshæmmede, som ikke længere bliver tilkendt førtidspension. På den baggrund er det iøjefaldende, at det i de snart fem år, reformen har været gældende, ikke er lykkedes landets kommuner at skaffe én eneste i LEVs målgruppe i fleksjob.

2.4 Forsørgelsesgrundlaget for unge i beskyttet beskæftigelsestilbud

Surveyundersøgelsen giver (Tabel 3) data om, hvorvidt personen med udviklingshæmning er visiteret til et tilbud om beskyttet beskæftigelse³. Forudsætningen for en visitation hertil er, at en kommune jf. § 103 i serviceloven har vurderet, at en borger på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet. Og heller ikke er i stand til at benytte tilbud efter anden lovgivning som f.eks. et fleksjob. For LEVs målgruppe vil det alt andet lige være funktionsnedsættelsen, der udløser det beskyttede beskæftigelsestilbud, og på den baggrund er det naturligvis meget overraskende, og stærkt bekymrende, at forsørgelsesgrundlaget stadig for knapt 16 % - svarende til 6 personer ud af de 38 unge under 25 år – er kontanthjælp.

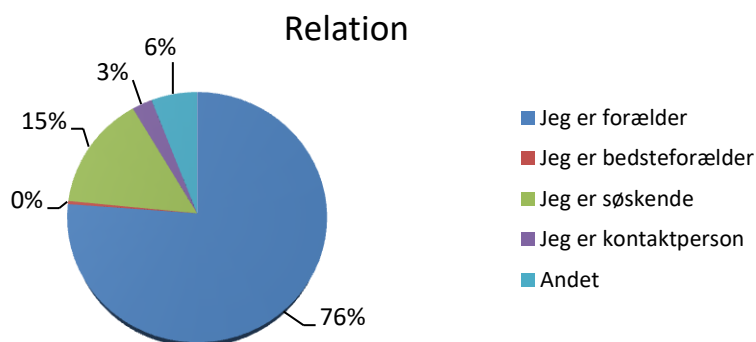
Typer af forsørgelse	Svarprocent	Svar
Førtidspension	68,4 %	26
Førtidspension og ansættelse i skånejob	7,9 %	3
Kontanthjælp og lignende (uddannelseshjælp, ressourceforløbsydelse, revalideringsydelse)	15,8 %	6
Fleksjob	0,0 %	0
Ledighedsydelse for fleksjob	0,0 %	0
Dagpenge / sygedagpenge	0,0 %	0
SU	0,0 %	0
Almindeligt job / lønarbejde	0,0 %	0
Andet	5,3 %	2
Ved ikke	2,6 %	1

Tabel 3. Forsørgelsesgrundlaget for unge under 25 år, som er i beskyttet beskæftigelse (38 personer)

³ Målgruppen for beskyttet beskæftigelse (§ 103 i serviceloven) er personer, der har betydelig nedsat psykisk funktionsevne, og som ikke kan opnå beskæftigelse på normale vilkår eller benytte tilbud efter anden lovgivning såsom tilbud om aktivering, revalidering, fleksjob eller job med løntilskud. Tilbuddene skal om muligt understøtte personerne i på sigt at få en tættere tilknytning til arbejdsmarkedet.

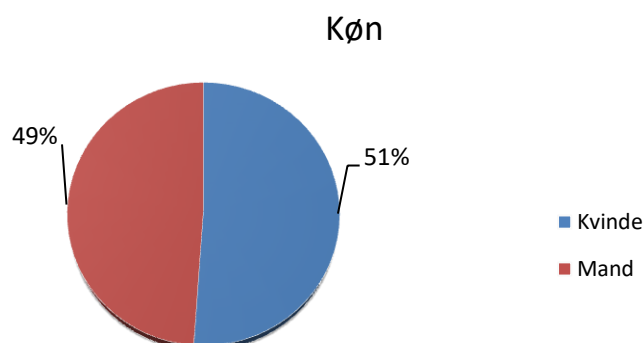
3 Baggrundsdata

Størstedelen af de i alt 456 respondenter har en nær relation til personen med udviklingshæmning, undersøgelsen omhandler. 76,1 % af respondenterne er forældre, 14,9 % er søskende, og 0,4 % er bedsteforældre. De øvrige respondenter er kontaktpersoner eller andet.

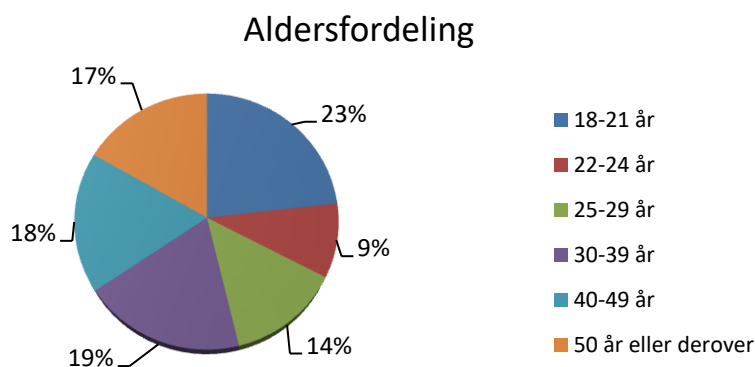
Figur 1. Respondenternes relation til personen med udviklingshæmning

Undersøgelsen giver data om forsørgelsesgrundlaget for stort set lige mange mænd og kvinder med udviklingshæmning – 233 kvinder (51 %) og 223 mænd (49 %).

Figur 2. Kønsfordelingen blandt de 456 personer med udviklingshæmning

Aldersmæssigt fordeler data sig også forholdsvis jævnt, dog med flest data (23 %) om personer med udviklingshæmning i alderen 18-21 år.

Figur 3. Aldersfordeling mellem de 456 personer med udviklingshæmning

4 Fakta om undersøgelsen

- Gennemført i april 2017 blandt et udsnit af LEVs medlemmer
- Baseret på 456 besvarelser
- Yderligere oplysninger kan fås ved at rette henvendelse til politisk konsulent Thomas Holberg +45 31 79 41 68, th@lev.dk eller projektmedarbejder Turid Christensen, tc@lev.dk